

Õhusaaste ja südamehaigused

Margus Viigimaa

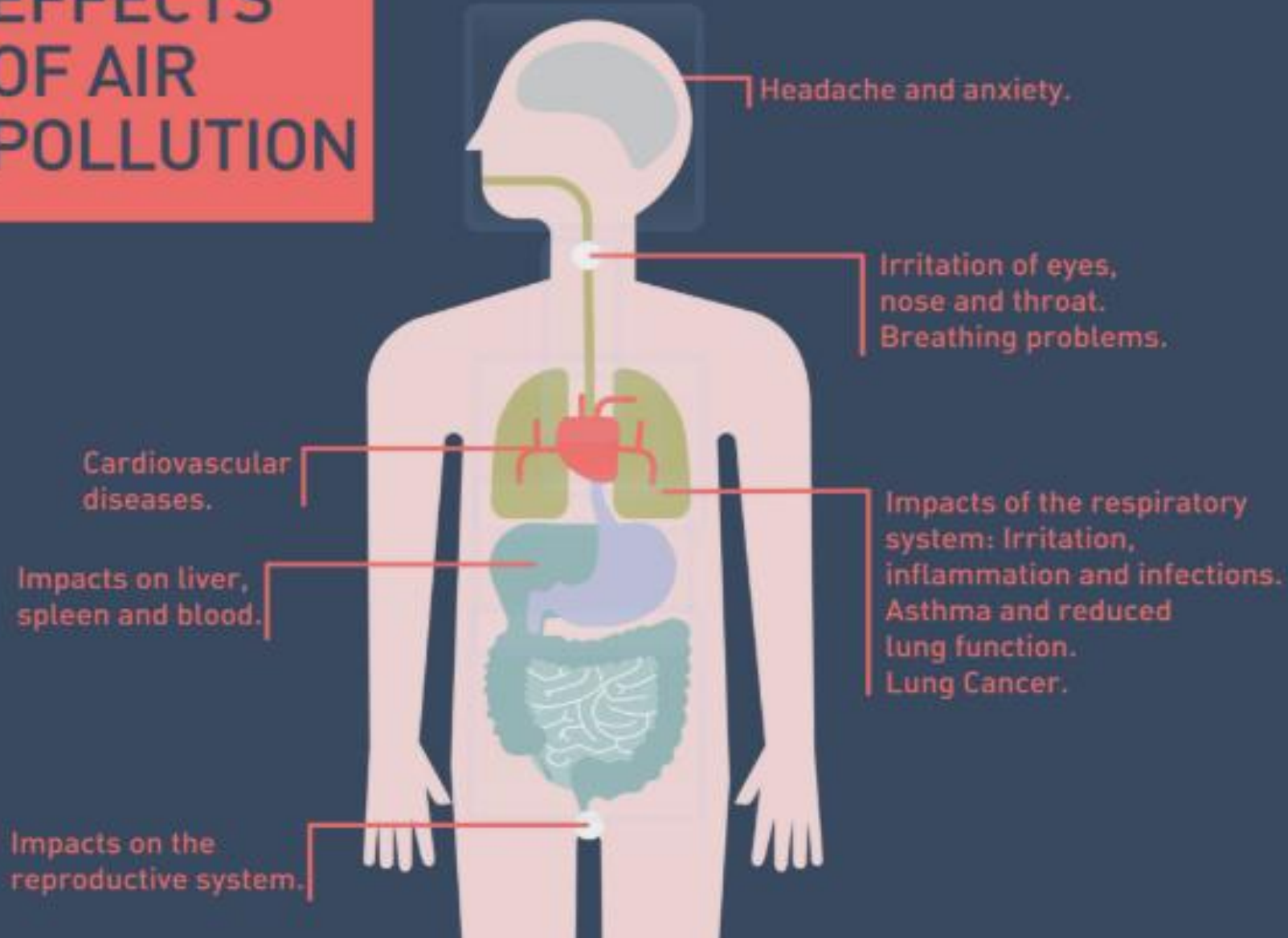
**Õhk ja tervis
12. mai 2026**

Õhusaaste kui südamehaiguste ja surmade põhjustaja

- Õhusaaste on üks peamisi globaalse haiguskoormuse põhjustajaid – hinnanguliselt **12% kõigist surmajuhtumitest 2019. aastal** oli seostatav välisõhu ja kodumajapidamiste õhusaastega.
- 2019. aastal õhusaastele omistatud 6,7 miljonist surmajuhtumist on **50% tingitud hoopis südame-veresoonkonna haigustest.**
- Maailmas on **ligi 20%** südame-veresoonkonna haiguste põhjustatud surmadest seotud õhusaastega.
- Õhusaaste oli suuremuse riskifaktorite pingereas **neljandal kohal**, põhjustades rohkem surmajuhtumeid kui kõrge LDL-kolesterool, kõrge kehamassiindeks, füüsiline tegevusetus või alkoholi tarvitamine.

HEALTH EFFECTS OF AIR POLLUTION

Peamised mõjud tervisele ja teadlikkuse puudujääk

- **Oodatava eluea kahanemine:** Globaalselt vähendab õhusaaste keskmist oodatavat eluiga **20 kuu võrra**, mis on peaaegu sama suur näitaja kui tubaka tarvitamisel (22 kuud).
- Lõuna-Aasias ulatub see kaotus kuni 2,5 aastani.
- **Teadlikkuse puudujääk:** Vaatamata kasvavale teadlikkusele õhusaaste mõjust rahvatervisele, on tervishoiuteenuse osutajate seas õhusaaste kui muudetava riskifaktori tähtsustamine endiselt piiratud.

Tõendid mõju kohta erinevatele haigustele on kõige selgemad peenosakeste puhul

Peenosakesed (läbimõõduga alla 2,5 mikromeetri) põhjustavad:

- **Südame isheemiatõbi ja insult**
- **Kõrgvererõhktõbi**
- **Südame rütmihäired**
- **Kopsuvähk ja KOK (krooniline obstruktiivne kopsuhaigus)**
- **Alumiste hingamisteede infektsioonid**
- **II tüüpi diabeet**
- **Raseduse kulu tüsistused ja sellega seotud imikusuremus.**

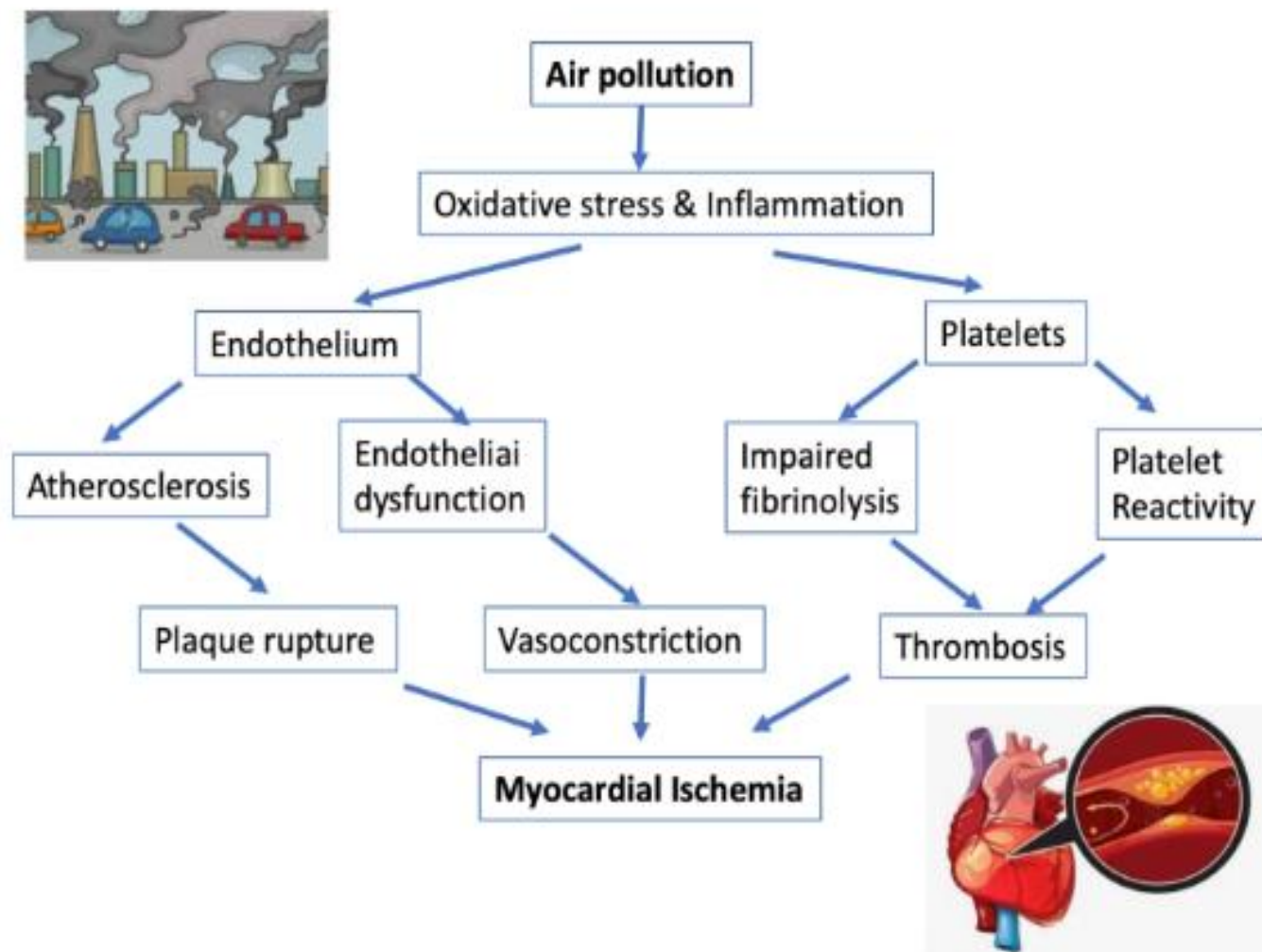
Kuidas peenosakesed meie keha ründavad?

- 1. Süsteemne põletik:** Osakesed veres kutsuvad esile põletikulise reaktsiooni, mis kahjustab veresoonte siseseinu (endoteeli).
- 2. Oksüdatiivne stress:** Saasteained tekitavad vabu radikaale, mis kahjustavad rakke seestpoolt.
- 3. Autonoomse närvisüsteemi häired:** saaste mõjutab südame rütmi reguleerivat närvisüsteemi, põhjustades rütmihäireid.
- 4. Vere paksenemine:** suureneb vere hüübivus, mis tõstab trombiohtu.

Õhusaaste kahjustab südant ja veresooni

- Õhusaaste ei tähenda ainult ebameeldivat või „rasket“ õhku – tegemist on ühe olulisema keskkonnateguriga, mis **mõjutab südame ja veresoonte tervist**.
- Kuigi saastunud õhku seostatakse sageli hingamisteedega, ulatub selle mõju tegelikult palju kaugemale ning kahjustab otseselt kogu vereringesüsteemi.
- **NB! Puudub "ohutu" saastetase.**

Kuidas õhusaaste viib südameinfarktini?

Õhusaaste on samasuur südamehaiguste riskitegur kui suitsetamine

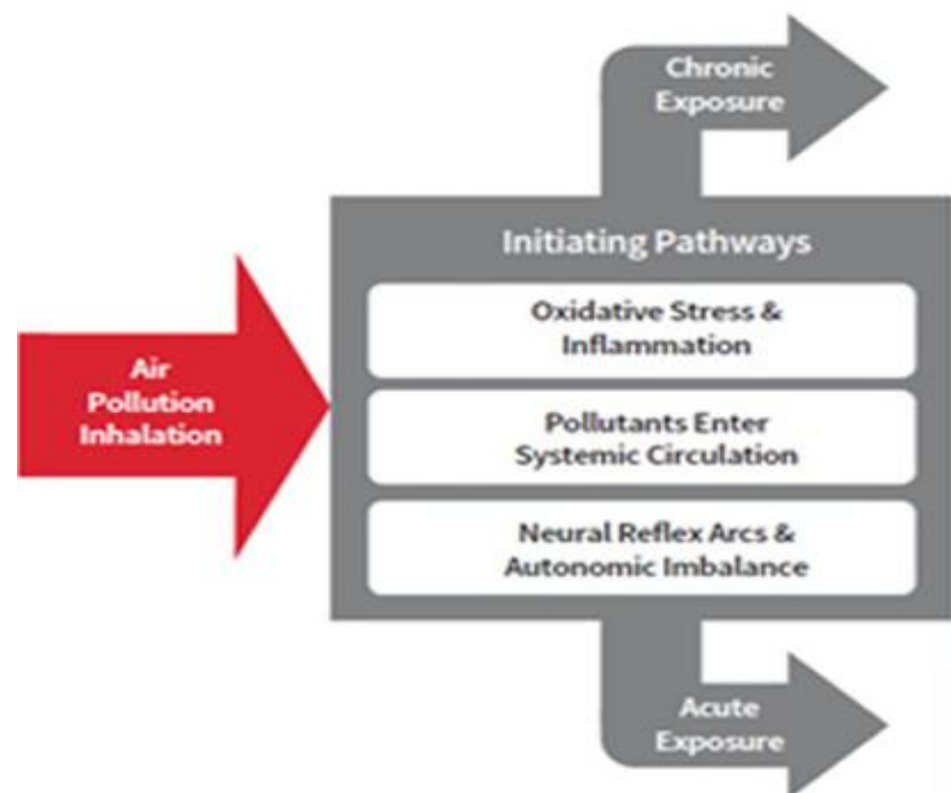
Maailma Südameföderatsioon (WHF), Ameerika Südameassotsiatsioon (AHA), Euroopa Kardioloogide Selts (ESC) ja Ameerika Kardioloogia Kolledž (ACC) kutsuvad üles tegutsema teadusuuringute ja poliitika kujundamise valdkonnas ülemaailmsel tasandil.

Südamehaiguste riskitegurid

Taking a stand against air pollution – the impact on cardiovascular disease

A Joint Opinion from the World Heart Federation, American College of Cardiology, American Heart Association, and the European Society of Cardiology

1. High systolic blood pressure
2. Tobacco
3. Dietary risks
- 4. Air pollution**
4. High fasting plasma glucose
6. High body-mass index
7. High LDL cholesterol
8. Kidney dysfunction
9. Child and maternal malnutrition
10. Alcohol use
- 11. Non-optimal temperature**
- 12. Unsafe water, sanitation and handwashing**

Development of Cardiovascular Risk Factors

Traditional Risk Factors

Vasoconstriction & Elevated Systemic & Pulmonary Blood Pressure

Insulin Resistance & Hyperglycemia

Dyslipidemias & HDL Dysfunction

Other Risk Factors

Activation of HPA Axis

Endothelial Dysfunction & Smooth Muscle Proliferation

CNS Inflammation

Epigenetic Modifications

Development of Subclinical Cardiovascular Disease

Myocardial Remodeling & Fibrosis

Progression of Coronary & Carotid Atherosclerosis

Systemic & Pulmonary Hypertension

Mechanisms of Acute Cardiovascular Disease

Pulmonary & Systemic Vasoconstriction

Endothelial Dysfunction

Increased Sympathetic Tone

Platelet Activation & Thrombotic Pathways

Impaired Coronary Vasodilation

Decreased Fibrinolysis

Increase HR & Decreased HR Variability

Increased Myocardial Oxygen Demand

Cardiovascular Events

Acute Coronary Syndrome

Decompensated Heart Failure

Morbidity & Mortality

Stroke

Arrhythmia

Hospitalization

Progression of Cardiovascular Disease

Kes on kõige haavatavamad?

- Eakad inimesed.
- Inimesed, kellel on juba diagnoositud südamehaigused või diabeet.
- Väikelapsed (kuna nende füsioloogia on alles arenev)

Kuidas saame ennast kaitsta?

- **Jälgi õhukvaliteedi indeksit (AQI):** Halva kvaliteediga päevadel väldi rasket füüsilist koormust väljas.
- **Vali liikumisteed:** Eelista parke ja kõrvaltänavaid suurtele magistraalidele.
- **Siseõhu kvaliteet:** Kasuta HEPA-filtriga õhupuhasteid, eriti kui elad tiheda liiklusega piirkonnas.
- **Tervislik eluviis:** Antioksidantiderikas toit (puu- ja köögiviljad) aitab võidelda saastest tingitud oksüdatiivse stressiga.

500 lisasammu päevas
langetab SVH riski ca 5%

SUUR
TÄNU!

